

CURSO ACADÉMICO: 2003-2004

LICENCIATURA: Comunicació Audiovisual

CURSO: 2on

Codigo: 20766

Asignatura: Literatura i mitjans audiovisuals

Tipo de asignatura: Obligatoria

Nº de crèdits: 5

Profesorado: Albert Chillón

Quatrimestre: 2on.

OBJECTIVOS DE LA ASIGNATURA:

L'assignatura es proposa explorar les abundants i complexes relacions existents entre la tradició literària, d'una banda, i la cultura audiovisual contemporània, d'una altra. El disseny docent de l'assignatura respon, primer, al seu caràcter introductori i a la vastitud de la matèria que tracta, i després, a la necessitat que els coneixements històrics, teòrics i crítics adquirits per l'estudiant a classe siguin desenvolupats, perfilats i aplicats en un treball de recerca de contrastada utilitat, supervisat pel professor a l'aula i al despatx.

La matèria pretén proporcionar a l'estudiant un ampli ventall de coneixements, que li permetin (a) comprendre les diverses relacions i influències recíproques entre la cultura literària i la cultura audiovisual i (b) capacitar-lo per estudiar comparativament casos concrets d'adaptació o influència.

TEMARIO:

0. L'ordit mitopoètic de la cultura mediàtica

0.1. Cultura de masses i cultura mediàtica. Caràcter expansiu de la cultura mediàtica. Els nivells de cultura. La desacralització de l'art. L'estetització general de la vida. L'externalització de la memòria. Memòria i anticipació. Cultura mediàtica, cultura d'elit i cultures populars. Cultura mediàtica i imaginari col·lectiu. La *inventio* de la cultura mediàtica

1. Tradició literària i mitjans àudio-visuals

1.1. Concepte i abast de la Tradició. Tradició i memòria cultural. La tradició com a gran llegat de mites, llegendes, alegories, símbols, paràboles, arguments, personatges, figures, *loci*, temes i motius. Tradició i llenguatge. Tradició i cultura mediàtica: influències recíproques.

1.2. Memòria cultural i tradicions artístiques particulars. La gran tradició literària, oral i escrita. Tradició literària i tradició audiovisual. Tradició cultural i mitjans de comunicació audiovisuals.

2. Narració i motivació temàtica

La narració com a espai comú de l'oralitat, l'escriptura i la imatge.

2. Narració, coneixement i autoconeixement. Narració i llenguatge. La narració com a representació causal, espacial i temporal de la vivència. Narració i experiència.

2.2. Dimensions del relat: 'inventio', 'dispositio', 'elocutio'.

2.2.1. 'Inventio', què es narra: motivació temàtica, compositiva i estètica. Motivació narrativa i tradició.

2.2.1.1. Motivació documental.

2.2.1.2. Motivació testimonial.

2.2.1.3. Motivació realista.

2.2.1.4. Motivació fantàstica

3. L'estudi temològic de la narració

3.1. Mite i narració. Mite i tradició literària. Mite i tradició audiovisual.

3.2. El mite com a mode de coneixement: pensament lògic i pensament mític. Mite i arquetipus. Mite, imatge, alegoria, símbol. Els grans arquetipus mítics. Tipologia del mite.

3.3. Temes i motius temàtics recurrents en la cultura i la literatura occidental.

3.4. Arguments recurrents en la cultura i la literatura occidental

3.5. Personatges i figures recurrents en la cultura i la literatura occidental. El personatge com a mimesi dels individus reals. Estatut antropològic del personatge: la qüestió de l'heroi. Personatge i tipicitat: tipus, arquetipus, estereotipus. Tipologies del personatge.

3.6. 'Loci' recurrents en la cultura i la lit. occidental. Espai real, espai viscut i espai narratiu. Espai i paisatge.

4. Narració i coneixement

Estatut gnoseològic del relat: ficció i no ficció, mons possibles i mons reals. Narratives fictícies i narratives factícies.

4.1. Narració i realitat: veracitat, versemblança i veritat. 'In fictio veritas?'

4.2. Narració i mimesi. Història i trama. De la 'inventio' a la 'dispositio' i l'"elocutio": composició temporal, composició espacial, construcció del personatge, punt de vista.

4.2.1. Retòrica i estil: de la natura inevitablement retòrica de tot llenguatge.

5. La narració i les seves formes

Estatut estètic del relat: la complexa problemàtica dels gèneres. El gènere com a (a) tipus d'enunciat relativament estable, (b) dispositiu formal, (c) actitud i visió i (d) matriu constructora de la realitat. Historicitat dels gèneres.

5.1. Gèneres matriu: tragèdia, epopeia, comèdia, lírica, drama.

5.3. Gèneres primaris o simples

5.4. Gèneres secundaris o complexos

5.5. Gèneres purs i gèneres híbrids: intertextualitat i dialogisme. Tragicomèdia, melodrama, gènere heroico-còmic.

5.6. Subgèneres temàtics: 'western', ciència-ficció, terror, policíac, etc.

5.7. Les modalitats de tractament i de to: ironia, farsa, sàtira, esperpent, paròdia, humor, etcètera.

5.8. El gèneres com a visions del món: el tràgic, l'èpic, el còmic, el líric, el dramàtic, el melodramàtic, etc.

6. Narració literària i narració àudio-visual

6.1. La influència de la tradició narrativa literària en el cinema.

6.1.1. L'adveniment de la novel·la realista. La novel·la com a forma de mimesi literària. Un gènere pluriestilístic. Dialogisme i intertextualitat: les idees de M. Bajtin.

6.1.2. El llegat de la novel·la: estètica novel·lística i estètica novel·lesca.

6.1.3. El cinema, ¿continuador de la novel·la per altres mitjans? Una relació de dependència clàssica: l'adaptació. L'adaptació com a transfiguració semiòtica. Imatge visual, imatge literària i imatge mental. Possibilitats i límits de l'adaptació: transmutació expressiva, translació argumental.

6.1.4. Interinfluències entre cinema i literatura: el *film d'art* i el teatre filmat. Influències recíproques entre la literatura i el cinema naixent. Les avantguardes literàries i cinematogràfiques; un cas emblemàtic: Sergei Eisenstein i John Dos Passos.

6.1.5. Els escriptors i el cinema: Lev Tolstoi, William Faulkner, Ernest Hemingway, John Steinbeck, John Dos Passos, Francis Scott Fitzgerald. Dashiell Hammet, Jean Paul Sartre, Jean Cocteau, James Agee, Pier Paolo Pasolini, Susan Sontag, Gonzalo Suárez, Marguerite Duras, Alain Robbe Grillet, Eugène Ionesco, etc. Alguns exemples clàssics de col·laboració: *Nouveau Roman* i *Nouvelle Vague*; *Angry Young Men* i *Free Cinema*; el Neorealisme italià.

6.2. Influència del cinema en la narrativa literària. Procediments cinematogràfics en la novel·la. La relació entre la literatura, les arts visuals i el cinema.

6.3. Narrativa literària i narrativa televisiva

6.4. Narrativa literària i narratives digitals.

BIBLIOGRAFIA

BÁSICA:

- Rollo May (1992): La necesidad del mito, Barcelona, Paidós.
- Román Gubern (1993): Espejo de fantasmas. De John Travolta a Indiana Jones, Madrid, Espasa Calpe.
- Jordi Balló i Xavier Pérez (1994): La llavor immortal, Barcelona, Empúries.
- Jordi Balló (2000): Imágenes del silencio. Los motivos visuales en el cine, Barcelona, Anagrama.
- José María Valverde (1984): La literatura, Barcelona, Montesinos Editor.
- Carmen Peña-Ardid (1992): Cine y literatura, Madrid, Cátedra.
- Albert Chillón (2000): "La urdimbre mitopoética de la cultura mediática", dins Mite i cultura mediàtica, monogràfic d'*Anàlisi. Quaderns de comunicació i cultura*, nº 24, Bellaterra, Dept. de Periodisme i CC.C., UAB, 2000.

COMPLEMENTARIA:

- George Steiner (1986): Antígonas. La travesía de un mito universal por la historia de Occidente, Barcelona, Gedisa.
 - (2001): Gramáticas de la expresión, Madrid, Siruela.
 - (1991): Presencias reales, Barcelona, Destino.
- Harold Bloom, (1995): El canon occidental, Barcelona, Anagrama
 - (2002): Shakespeare: la invención de lo humano, Barcelona, Anagrama
- Carl G. Jung (1970): Arquetipos e inconsciente colectivo, Barcelona, Paidós
- Gilbert Durand (1974): Las estructuras antropológicas del imaginario, Madrid, Taurus
- Lluís Duch (1995): Mite i cultura, Barcelona, Publicacions de l'Abadia de Montserrat.
 - (1996): Mite i interpretació, Barcelona, Publicacions de l'Abadia de Montserrat.
- Emilio Lledó (1992): El surco del tiempo, Barcelona, Crítica.
 - (1994): La memoria del logos, Madrid, Taurus
- Antonio Blanch (1995): El hombre imaginario. Una antropología literaria, Madrid, Universidad Pontificia de Comillas.
- Mario Praz (1999): La carne, la muerte y el diablo en la literatura romántica, Barcelona, El Acantilado.
- Frank McConnell (1977): El cine y la imaginación romántica, Barcelona, Gustavo Gili.
- Gaston Bachelard (1994): La poética del espacio, Madrid, FCE.
 - (1978): El agua y los sueños, Madrid, FCE.
- Hans Mayer (1975): Historia maldita de la literatura, Madrid, Taurus.
- Albert Béguin (1987): El alma romántica y el sueño, Madrid, FCE.
- E.R. Curtius (1993): Literatura europea y Edad Media latina, Madrid, Gredos.
- Laurie Schneider Adams (1996): Arte y psicoanálisis, Madrid, Cátedra.
- Erich Fromm (1966): El lenguaje olvidado, Buenos Aires, Hachette.
- Vladimir Propp (1984): Las raíces históricas del cuento, Madrid, Fundamentos.
- Roland Barthes (1957): Mythologies, Paris, Seuil.
- Mircea Eliade (1991): Mito y realidad, Barcelona, Labor.
- M. Eliade (1982): El mito del eterno retorno, Madrid, Alianza
- M. Eliade (1988): Lo sagrado y lo profano, Barcelona, Labor.
- Omar Calabrese (1987): La era neobarroca, Madrid, Cátedra.
- Kenneth Clark (1981): El desnudo, Madrid, Alianza.
- DD.AA., Mite i cultura mediàtica, monogràfic de la revista *Anàlisi. Quaderns de comunicació i cultura*, nº 24, Bellaterra, Dept. de Periodisme i CC.C., UAB, primavera 2000.
- DD.AA. Narrativitat i comunicació, monogràfic de la revista *Anàlisi. Quaderns de comunicació i cultura*, nº 25, Bellaterra, Dept. de Periodisme i CC.C., UAB, tardor 2000.
- Joseph Campbell (1959): El héroe de las mil caras. Psicoanálisis del mito, México, FCE.
- Joseph Campbell (1991): El poder del mito, Barcelona, Emecé Editores.
- Roger Caillois (1993): El mito y el hombre, México, FCE.
- Leszek Kolakowski (1994): La presencia del mito, Barcelona, Círculo de Lectores.
- Claude Levi-Strauss (1994): Mito y significado, Madrid, Alianza.
- G.S. Kirk (1985): El mito. Su significado y funciones en la Antigüedad y otras culturas, Barcelona, Paidós.
- Bruno Bettelheim (1994): Psicoanálisis de los cuentos de hadas, Barcelona, Crítica.

- Erika Bornay (1990): Las hijas de Lilith, Madrid, Cátedra.
- Roger Bartra (1996): El salvaje ante el espejo, Barcelona, Destino.
- Northrop Frye (1977): Anatomía de la crítica, Caracas, Monte Avila.
- J. G. Frazer (1956): La rama dorada, México, FCE.
- T. Todorov (1986): Introduction a la littérature fantastique, Paris, Seuil.
- Román Gubern (1989): La mirada opulenta. Exploración de la iconosfera contemporánea, Barcelona, Gustavo Gili.
- (2002): Máscaras de la ficción, Barcelona, Anagrama
- (1978): Mensajes icónicos en la cultura de masas, Barcelona, Lumen.
- (1979): Las raíces del miedo, Barcelona, Tusquets.
- Umberto Eco (1980): Apocalípticos e integrados ante la cultura de masas, Barcelona, Lumen.
- (1995): El superhombre de masas, Barcelona, Lumen.
- (1970): "Cine y literatura: la estructura de la trama" [1962], La definición del arte, Barcelona, Martínez Roca, pp. 194-200.
- Pere Gimferrer (1985): Cine y literatura, Barcelona, Planeta.
- Juan Miguel Company (1987): El trazo de la letra en la imagen. Texto literario y texto filmico, Madrid, Cátedra.
- Chatman, Seymour (1990): Historia y discurso. La estructura narrativa en la novela y en el cine, Madrid, Taurus.
- DD.AA. (1981): Los escritores frente al cine, Madrid, Fundamentos.
- J. Aumont i altres (1989): Estética del cine. Espacio filmico, montaje, narración, lenguaje, Barcelona, Paidós Comunicación.
- François Truffaut (1984): El cine según Hitchcock, Madrid, Alianza Editorial, 1984.
- José María Latorre (1992): Los sueños de la palabra, Barcelona, Laertes.
- Noël Burch (1992): El tragaluz del infinito, Madrid, Cátedra.
- DD.AA. (1987): "Series: cine, TV", monogràfic d'Anàlisi, n° 9, Barcelona, Departament de Periodisme, UAB.
- Constanzo Di Girolamo (1982): Teoría crítica de la literatura, Barcelona, Crítica.
- Enric Sullà, ed. (1985): Poètica de la narració, Barcelona, Empúries.
- René Wellek i Austin Warren (1979): Teoría literaria, Madrid, Gredos.
- Cesare Segre (1985): Principios de análisis del texto literario, Barcelona, Crítica.
- C. Di Girolamo i F. Brioschi (1988): Introducción al estudio de la literatura, Barcelona, Ariel.
- Albert Chillón (1999): Literatura y periodismo. Una tradición de relaciones promiscuas, Barcelona, UAB/UV/UJ.

obres de consulta

- Elisabeth Frenzel (1980): Diccionario de motivos de la literatura universal, Madrid, Gredos.
- E. Frenzel (1976): Diccionario de argumentos de la literatura universal, Madrid, Gredos.
- Pierre Brunel, ed. (1992): Companion to Literary Myths, Heroes and Archetypes, London/N.Y., Routledge.
- P. Brunel (1988): Dictionnaire des Myths Littéraires, Paris, Editions du Rocher, Jean Paul Bertrand Editeur.
- J.C. Seigneuret (1988): Dictionary of literary themes and motifs, Connecticut, J.Ch. Seigneuret.
- Bompiani (1968): Diccionario literario, Barcelona, Montaner y Simon.

- Claude Aziza (1978): Cl. Olivieri, R. Scrick, Dictionnaire des types et caractères littéraires, Nathau.
Dictionnaire des symboles et des thèmes littéraires
Dictionnaire des personnages littéraires
Dictionnaire des situations et fonctions narratives
- Fernand Comte (1994): Las grandes figuras mitológicas, Madrid, Alianza/Ediciones del Prado.
- Jean Chevalier y Alain Gheerbrant (1995): Diccionario de los símbolos, Barcelona, Herder.
- Juan Eduardo Cirlot (1978): Diccionario de símbolos, Barcelona, Labor.
- M. Eliade y Ioan Couliano (1992): Diccionario de las religiones, Barcelona.
- Angelo Marchese i Joaquín Forradellas (1986): Diccionario de retórica, crítica y terminología literaria, Barcelona, Ariel.
- José María Valverde i Martí de Riquer (1984): Historia de la literatura universal, Barcelona, Planera, 10 vols.

METODOLOGÍA DOCENTE:

TEORÍA

El caràcter teòric de l'assignatura aconsella fer-la descansar en tres tipus d'activitats didàctiques: de primer, les explicacions quotidianes del professor; en segon lloc, les discussions a classe sobre diferents aspectes del temari; per últim, la visió compartida de pel·lícules i narracions audiovisuals.

SISTEMA DE EVALUACIÓN:

Els estudiants que assisteixin regularment a classe seran avaluats per mitjà d'un treball de curs realitzat en equip (de 2 a 3 persones), les característiques del qual seran explicades oportunament a classe.

Els estudiants que no assisteixin regularment a classe seran avaluats mitjançant el preceptiu examen final.

OTRAS CUESTIONES:

Fecha

Firma del Cap del Departament